

Pääkirjoitus

Mihin Suomella on varaa?

Yliopistolaitoksen uudelleenjärjestelyt eurooppalaisen korkeakoulutusalueen luomiseksi sekä muutaman vuoden takainen yliopistolaki ovat teettäneet paljon työtä eri yliopistoissa, herättäneet kärkeästä keskustelua ja ennen kaikkea jakaneet yliopistoväen eri leireihin. Tuntuvin vaikutus yliopistolaisen arjessa on siinä, että nykyisin puhumme enemmän rahasta kuin aikaisemmin. Taloudellisen tehokkuuden tavoittelussa useimmille meistä jää yhä vähemmän luovan työn energiaa tutkimukselle ja erityisesti teoreettisesti vaativien projektien rakentamiselle. Tilanne ei tietenkään ole sama kaikilla aloilla, mutta näen tästä viitteitä ainakin eri media- ja viestintätieteissä. Jatkuvat muutokset ja vaatimukset sekä niihin sopeutuminen vievät resursseja, aikaa ja energiaa, tuloksia pitäisi tulla nopeasti ja määräaikaistakin projektista on yritettävä julkaista useilla kansainvälisillä foorumeilla. Mielestäni tämä lisää sellaista empiriapainotteista tutkimusta, joka toki tarjoa tärkeää informaatiota vaikkapa meneillään olevista media-alan muutostrendeistä mutta ei juuri haasta alan peruskäsitteitä, kehitä niitä edelleen tai luo uusia teoreettisia avauksia.

Tampereella vieraili tämän vuoden marraskuussa lehden *Communicatio – South African Journal for Communication Theory and Research* päätoimittaja ja mediaetnografista tutkimusta tekevä viola milton. Vierailun aikana selvisi, miten tiedettä ja tutkimusta edistetään olosuhteissa, jonka voi nimetä jälkikolonialistiseksi. Musta naispuolinen tohtori saa edelleen perustella olevansa ”oikea” tutkija tehdessään esimerkiksi haastatteluja Etelä-Afrikan etnisesti ja rodullisesti monivivahteisessa kulttuurissa. Kaikesta tästä huolimatta tunsin tietynlaista kateutta: tutkimusta tehdään reformien keskellä antaumuksella ja sen päämääränä on samalla rakentaa paikallisia olosuhteita tulkitsevaa ja ymmärtävää teoriaa. Joukkoviestintätutkimuksen klassikot tunnetaan hyvin samoin kuin angloamerikkalainen nykykeskustelu, mutta näihin teoretisointeihin suhtaudutaan kriittisesti. Edustavathan ne ainakin osin ”länsimaisen” valkoisen keskiluokan arvomaailmaa. Professorit ovat innostuneita työstään, vaikka aikaa heilläkin menee opettamiseen ja kokouksissa istumiseen. Tuon kaltaisesta motivoitumisesta pääsee enää harvoin – tai harvat – nauttimaan suomalaisessa yliopistossa.

Millaiseen yliopistoon ja tutkimukseen Suomella on varaa ja tarvetta? Puheet yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhdistämisestä ovat viime aikoina nostaneet tämän kysymyksen uudelleen agendalle ainakin Tampereella.

Yliopistolaisten piirissä keskustelu käy kuumana, ei yksin siksi, että valmisteluja syytetään demokratiavajeesta. Olisi poliittisesti naiivia olla näkemättä tämä: yliopistolaitokseen viime vuosina kohdistuneet poliittiset ratkaisut ovat strategisen määrätietoisesti työntäneet meitä tehostamisen tielle, pienin askelin, mutta ideologialtaan

eheästi. Erityisen vaikeaksi Tampereella koetaan ammattikorkeakoulun tulo yliopistojen yhteyteen. Yhdistymisajatusta tukee se, että yliopisto ja ammattikorkeakoulu ovat kaksiportaisen tutkintorakenteen lanseeraamisen jälkeen jo lähentyneet. Kandidatason ja maisteritason välillä on edelleen ja tulee toki jatkossakin olemaan yhteys, joka takaa opiskelijalle mahdollisuuden jatkaa opintoja. Maisteritutkinnon merkitystä voitaisiin puolestaan entisestään korostaa ja sen asemaa vahvistaa tutkimuksellisesti tasokkaana vaiheena, joka tarjoaa yhteiskunnan eri sektoreille aikaisempaa korkeatasoisempia asiantuntijoita. Asiantuntijuus kun on monissa muissakin kuin median ja viestinnän tehtävissä yhä enemmän korvien välissä, kyvyssä reflektoida erilaisia toimintaympäristöjä, tunnistaa ja kyseenalaistaa vallalla olevia ajatustapoja ja luoda uusia.

Rehellisesti sanoen, en usko, että pääsemme kovin nopeasti yhteisymmärryksen siit, miten yliopistolaitosta tulisi kehittää. Kyse on pitkälle yhteiskunnallisista ja poliittisista suhdanteista. Itse haluaisin pitää yhtäältä kiinni yliopistolaitoksen sivistystehtävästä nuorten ikäluokkien kouluttajana, kansainvälisenä ja kansallisena tiedevaikuttajana sekä yhteiskunnallista keskustelua herättävänä julkisena tilana. Samalla on välttämätöntä antaa entistä enemmän tilaa myös sellaiselle tutkimukselle, joka ei olisi liiaksi kiinni nykyhetkessä tai tarkastele itseään vain tästä perspektiivistä. Tässä on keskeisessä roolissa paitsi rahoittajat myös yliopistokoulutus. Yliopistoissa tehtävä tutkimus, joka pyrkii vastaamaan aikakauden kipeisiin kysymyksiin, syntyy joskus hidastempoisesti. Tällainen tutkimus ansaitsee yliopistolaitoksen strategisista ratkaisuksista päättävien täyden poliittisen tuen, mutta se vaatii myös hyvin järjestettyä tiedeperustaista tutkinto-opetusta. Opetuksen tutkimusperusteisuus ja akateemisen tutkimuksen tulevaisuus tarvitsevat vielä puoltajia.